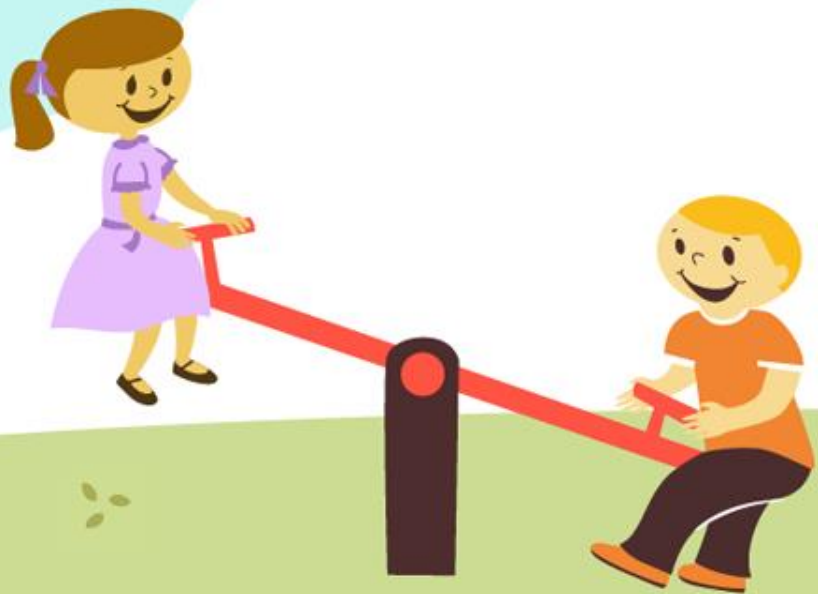

Az intézményes nemi egészségnevelés kérdései, feladatai és kihívásai születéstől serdülőkorig - az intézmény-pszichológusok szempontjából

F. Lassú Zsuzsa – ELTE TÓK

Tipikus szexuális viselkedésformák gyermekkorban

Leggyakoribb szexuális viselkedésformák kisgyermekkorban – 3 éves kor előtt

- Felfedezik és tapogatják nemi szerveiket, mások előtt is
  - Simogatják nemi szerveiket (kezükkel vagy mással ingerlik)
    - Mutogatják nemi szerveiket másoknak
      - Próbálják megfogni anyjuk vagy más nők mellét
        - Szeretnek levetkőzni és meztelenül lenni
          - Próbálnak másokat meztelenül meglesni
            - Kérdezősködnek a testükkel és mások testével kapcsolatosan
              - Viccelődnek a testtel és a testi funkciókkal kapcsolatban (kaki-pisi viccek)

Leggyakoribb szexuális viselkedésformák 3-6 éves korban

- Akaratlagosan ingerlik nemi szervüket (maszturbálnak), néha mások előtt is
- Próbálnak másokat meztelenül meglesni
- Utánozzák a felnőttek viselkedését (csókolózás, ölelkezés)
- Beszélnek a testükről és „csúnya” szavakat használnak, még ha nem is értik azokat
- Felfedezik saját és mások testét (doktorosat játszanak)

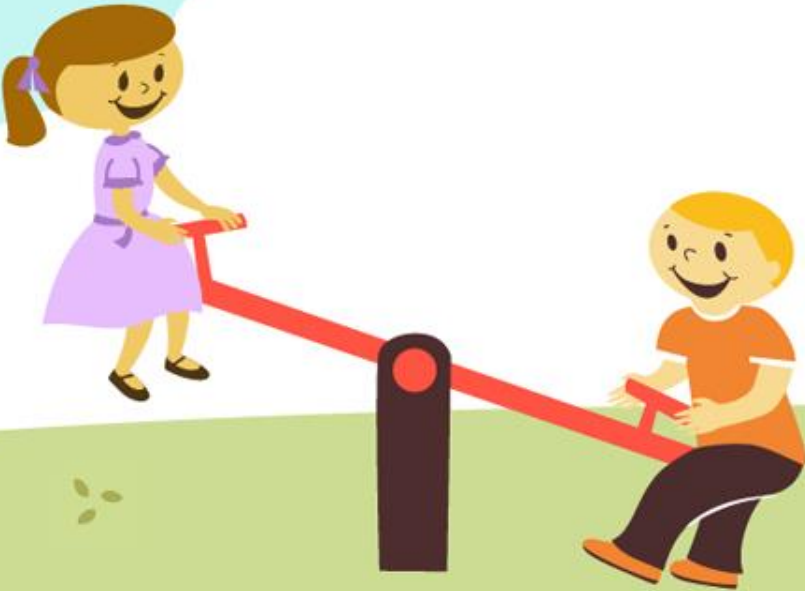

A „tipikus” szexuális játék gyermekkorban

- Az együtt játszó és egymást ismerő gyermekek között történik
- Hasonló korú és nagyságú gyermekek között történik
- Spontán, nem tervezett, nem mindennapos
- Nem tartalmaz kényszerítést, hatalomgyakorlást - önkéntes bevonódáson alapul (a résztvevő gyermekek beleegyeznek a játékba, egyikük sem tűnik ijedtnak, zavartnak)
- Könnyen elterelhető más játék irányába, ha a felnőtt leállítja és elmagyarázza a szabályokat
- Nem büntetendő, de nevelési feladatunk van vele kapcsolatban!

Problémás szexuális viselkedés

A „problémás” szexuális viselkedésformák jellemzői gyermekkorban:

- Nyilvánvalóan meghaladják a gyermek fejlődési szakaszát (pl. egy három éves megpróbálja megcsókolni egy felnőtt nemi szerveit)
- Fenyegetést, erőt, agressziót tartalmaznak.
- Szexuális testrészek helytelen vagy káros használatával járnak (pl.: tárgyakat felhelyezni a vaginába vagy végbélbe)
- Nagyban különböző korú vagy képességű gyermekek vesznek benne részt (mint amikor egy 12 éves játszik doktorosát a 4 évessel)
- Erős érzelmi reakciókkal jár (pl. düh vagy szorongás)
- Megzavarja a tipikus gyermekkori érdeklődést és aktivitást
- Azután is folytatódik, hogy a gyermekeket figyelmeztették a helytelenségre

A PSZV okai – együttjáró tényezők

- Traumatikus élmények, mint abúzus, katasztrófák, balesetek – neurológiai sérülések
- Családon belüli erőszak
- A felnőtt szexuális tevékenységnek vagy meztelenségnek való túlzott kitettség (beleértve a televízió és médián keresztüli kitettséget is)
- Nem megfelelő otthoni normák a magánéletről és tapintatról
- Nem megfelelő ellenőrzés otthon, gyakran olyan szülői tényezők folyamányaként, mint a depresszió, szerhasználat vagy gyakori távollétek otthonról munka vagy más okból

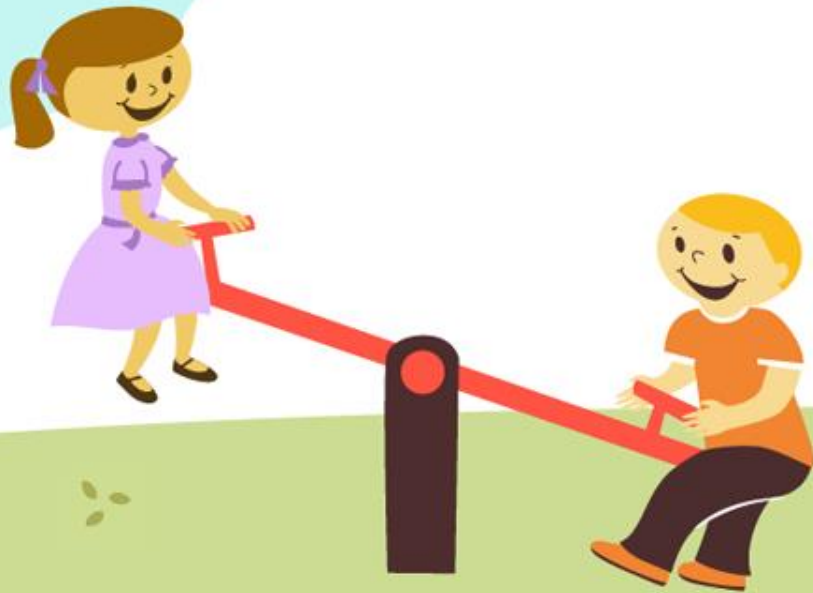

PSZV-t mutató gyerekek egyéb jellemzői:

- Impulzivitás és elhamarkodott viselkedésre való tendencia
- Nehézségek a szabálykövetés és tekintélyszemélyekre való hallgatás terén otthon, iskolában vagy a közösségben
- Kapcsolatteremtési, barátkozási problémák a kortársakkal és tendencia sokkal fiatalabb gyerekekkel való játékra
- Korlátozott képesség az önnyugtatóra és a saját genitáliáik megérintése, maszturbáció használata, mint stressz levezetési eszköz

A PSZV megelőzése – életkornak megfelelő szexuális nevelés

Mi a nemi nevelés?

- Nemiség ≠ szex
- Nemi nevelés ≠ felvilágosítás

„a szexuális nevelés azon pedagógia célkitűzések, eljárások és intézményesített feltételek összessége, amelyek az emberi nemiség valamennyi aspektusát érintő tanulási folyamatokra irányulnak.” (Scarbath, 1969, idézi Szilágyi, 2006)

A nemi nevelés kapcsolata a szexuális egészséggel és a szexuális jogokkal

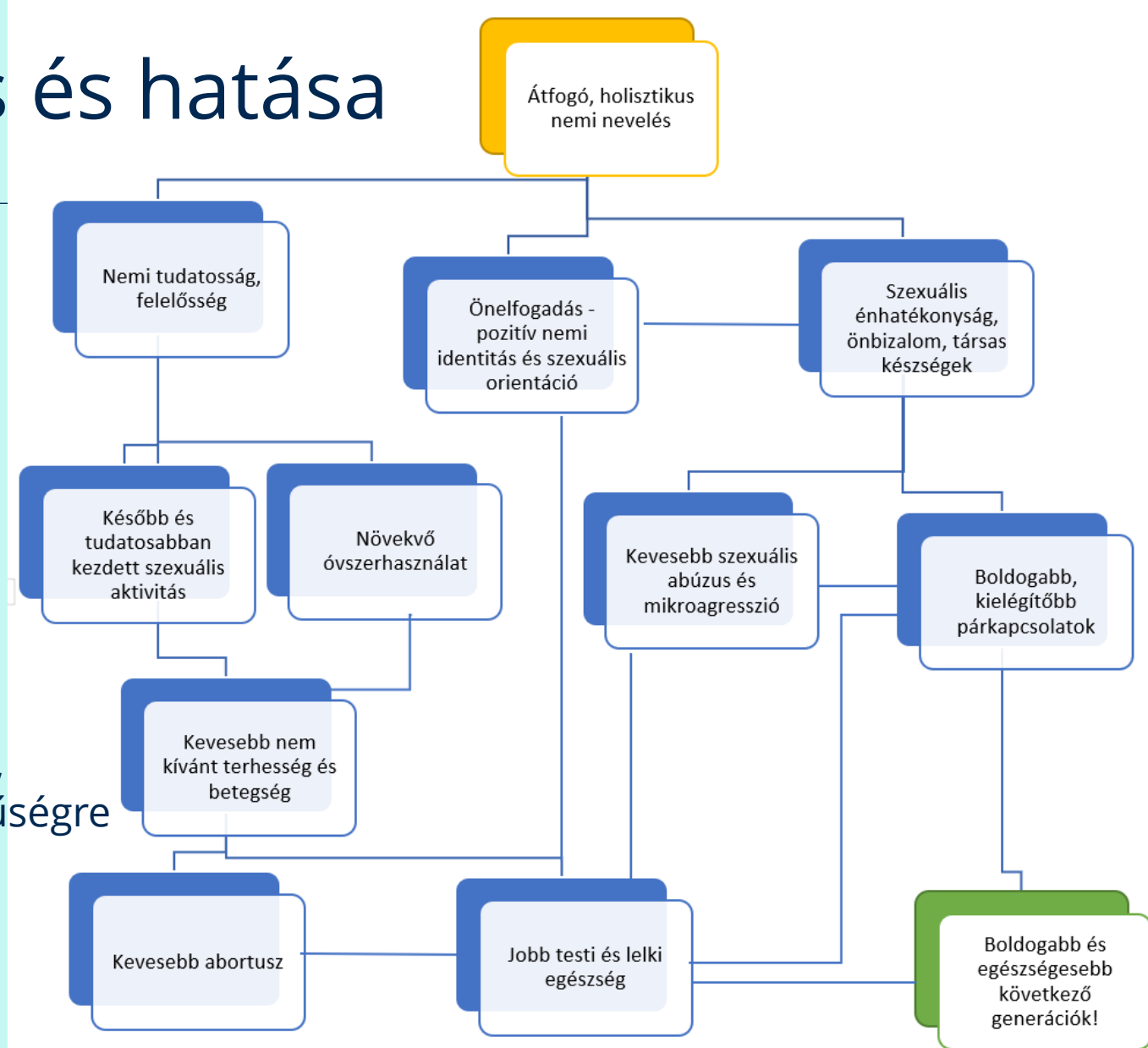
„A szexuális egészség a testi, lelki, mentális és szociális jóllét állapota a szexualitás vonatkozásában... A szexuális egészség feltételezi a pozitív és tiszteletteljes közeledést a nemiséghez és a nemi kapcsolatokhoz, valamint az élvezetes és biztonságos szexuális élmények lehetőségét, kényszerből, diszkriminációtól és erőszaktól mentesen. A szexuális egészség eléréséhez és megtartásához minden egyén szexuális jogait tisztelni, védeni és biztosítani kell.” (WHO & BZsA 2010)

Az átfogó nemi nevelés és hatása

Az élethosszig tartó átfogó nemi nevelés

- Az emberi és gyermeki jogokon alapul
- Az egészségnevelés része
- A születéssel kezdődik
- A gyermek és egymás tiszteletére épít
- Fokozatosan bővülő ismeretkörök képezik
- A gyermek életkorának és képességeinek megfelelő a cél, tartalom, módszer
- Inkluzív – nem hallgatja el a többségitől eltérő nemi identitásokat és szexuális orientációkat, figyel a fogyatékkal élőkre, kulturális sokszínűségekre

A szexuális nevelés fontossága az abúzus megelőzése szempontjából

A korai szexuális nevelés

- szavakat ad a gyermeknek – képes elmondani, hogy mi történt vele
- legitimációt nyújt, hogy mondhat nemet, kérhet segítséget – időben kaphat támogatást
- fejleszti a gyermekek egymással szembeni tiszteletét – megelőzi a problémás szex. viselkedést

- Szülők és pedagógusok általában fontosnak gondolják - DE!
- Félelmek a „túl korai” szexuális „felvilágosítástól”
- A szülők korlátozott tudása, korlátozó nézetei és szexuális nevelési gyakorlata – világszerte és hazánkban
- Az iskolázottság, vallási és egyéb ideológiák befolyásoló hatása
- Jelenlegi kormányzati szabályozás korlátozza a gyermekkori szexuális nevelést

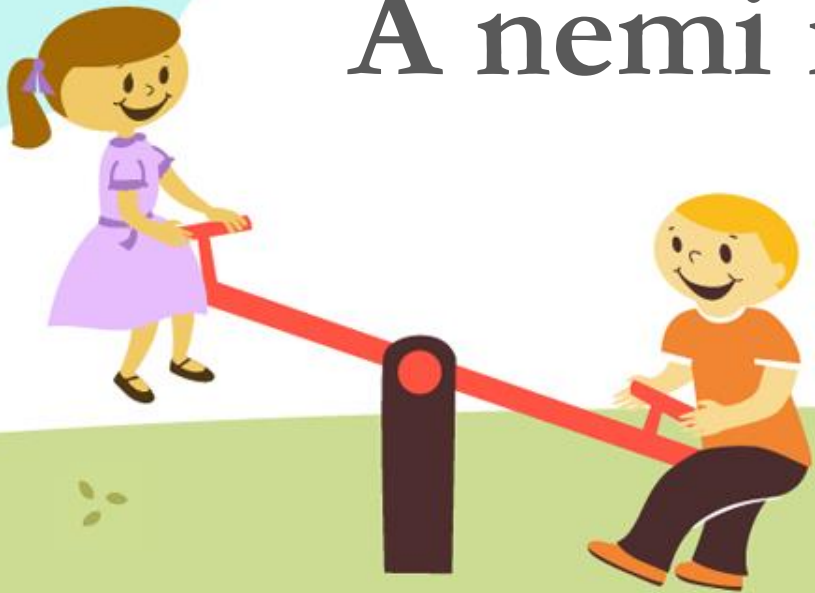

Ki és mit csinálhat?

- Mindenki csinálja, akkor is ha nem tud róla/nem akarja
- A szülők általában laikus módon, nem tervezetten, nem tudatosan csinálják
- A professzionális nemi nevelést a nevelési intézmény dolgozói végezhetik - „szexuális kultúrával, nemi étellel, nemi irányultsággal, szexuális fejlődéssel, a kábítószerfogyasztás káros hatásaival, az internet veszélyeivel és egyéb testi és szellemi egészségfejlesztéssel kapcsolatos foglalkozást” csak meghatározott személyek tarthatnak. Ilyen foglalkozást csak az intézmény alkalmazottja, iskolaorvosa, megállapodással rendelkező állami szerv, illetve a miniszter által nyilvántartásba vett személy vagy szervezet tarthat.
- A szexuális felvilágosításról szóló foglalkozások „nem irányulhatnak a születési nemnek megfelelő önazonosságtól való eltérés, a nem megváltoztatása, valamint a homoszexualitás népszerűsítésére.”

A nemi nevelés tartalmai

A nemi nevelés témakörei -

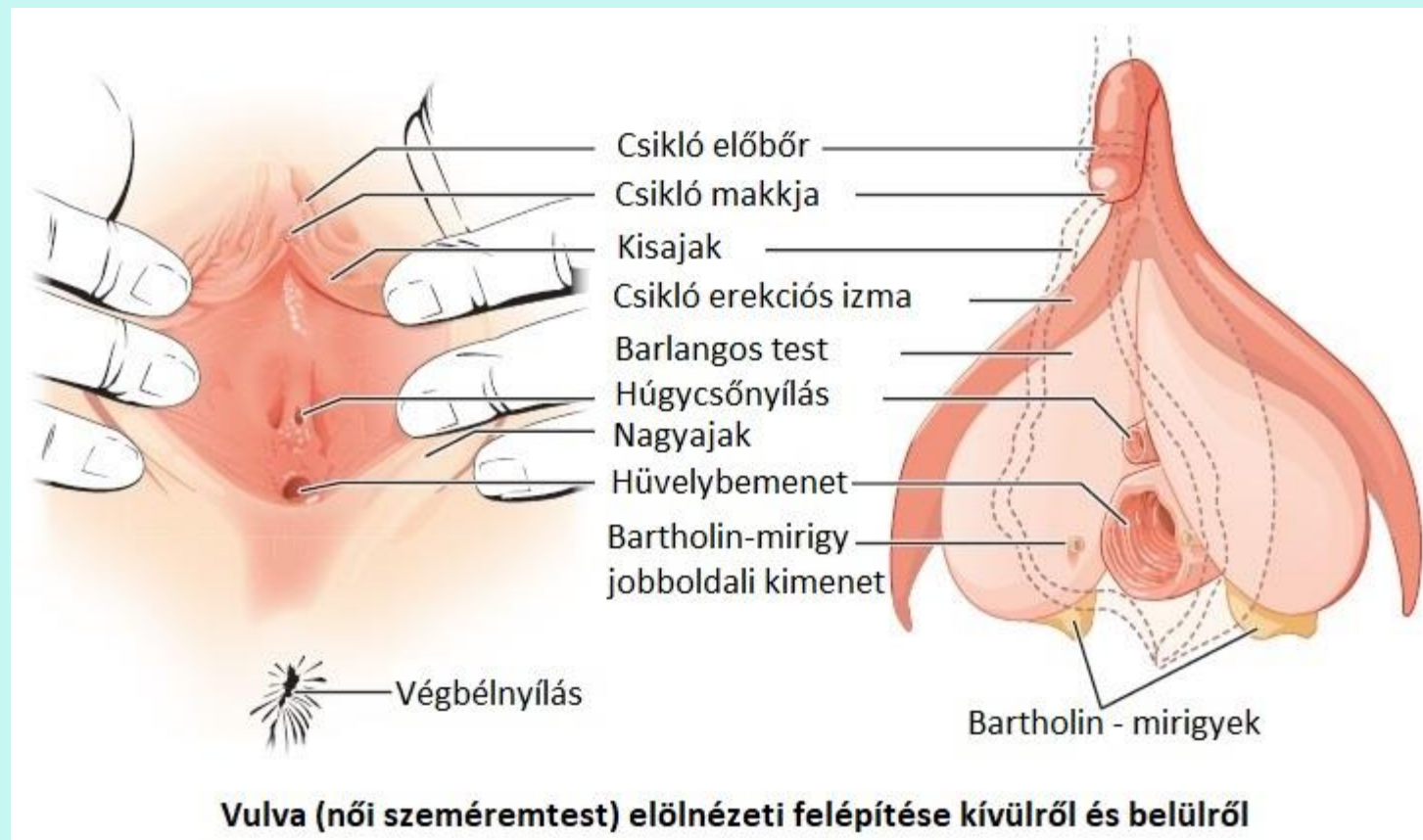
Az UNFPA – az ENSZ Szexuális és Reprodukzív Egészség Ügynökségének ajánlása

- **Kapcsolatok** · Családok · Barátság, szeretet és romantikus kapcsolatok · Tolerancia, befogadás és tisztelet · Hosszútávú elköteleződés és szülőség
- **Értékek, jogok, kultúra és szexualitás** · Értékek és szexualitás · Emberi jogok és szexualitás · Kultúra, társadalom és szexualitás
- **A (társadalmi) nemek fogalmának megértése** · A társadalmi nem fogalma és a nemi szerepelvárások · Nemi alapú erőszak
- **Erőszak és biztonságunk megóvása** · Erőszak · Beleegyezés, magánszféra, testi integritás · Az információs és kommunikációs technológiák biztonságos használata
- **Egészségügyi és jólléti készségek** · A normák és a kortárs hatás szerepe a szexuális viselkedésben · Döntéshozatal · Kommunikáció, elutasítás (pl.: nemet mondás, határkijelölés) és tárgyalás másokkal · Médiaismeret és szexualitás · Segítségkérés és támogatás
- **Az emberi test és fejlődése** · Szexuális és reprodukzív anatómia és fiziológia · Reprodukció · Pubertás · Testkép
- **Szexualitás és szexuális viselkedés** · Szex, szexualitás és a szexuális életciklus · Szexuális tevékenység és szexuális válasz
- **Szexuális és reprodukzív egészség** · Terhesség és terhesség megelőzés · HIV és AIDS stigma, ápolás, kezelés és támogatás · Szexuális úton terjedő fertőzések megismerése és terjedésük módozatainak megértése, megelőzés és ártalomcsökkentés

Egyre bővülő ismeretek a testről

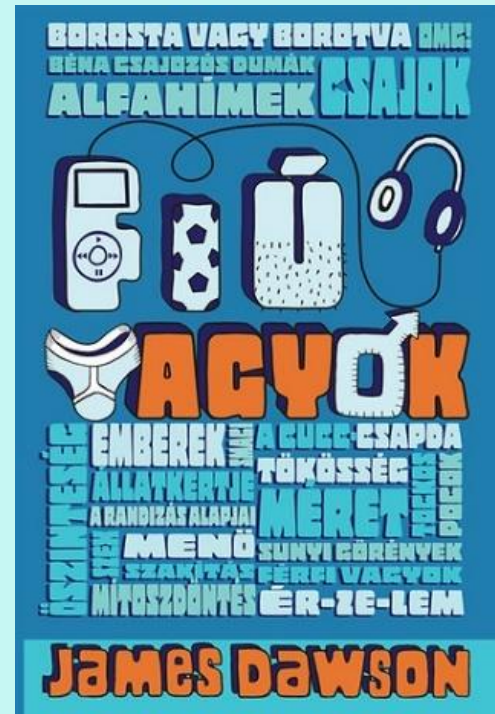
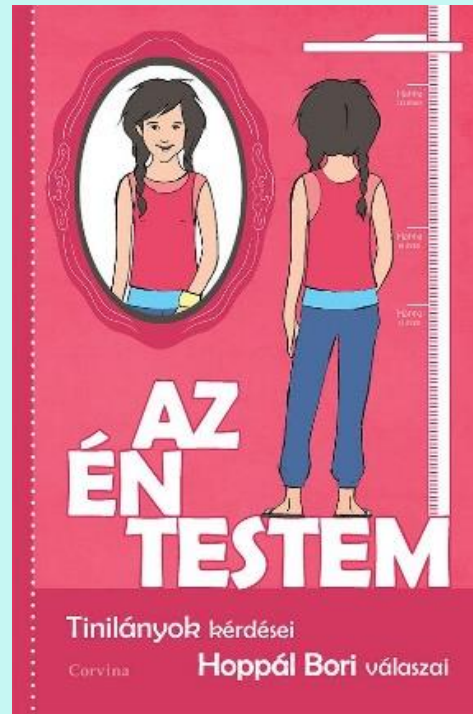
Innen indulva...

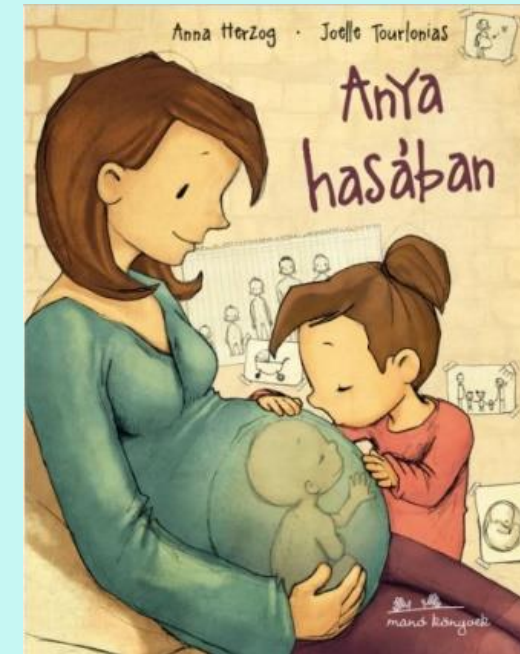
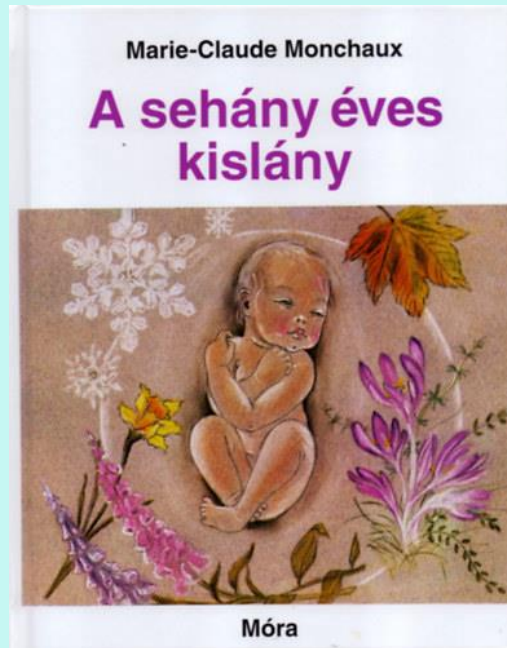
...egészen idáig eljutva.

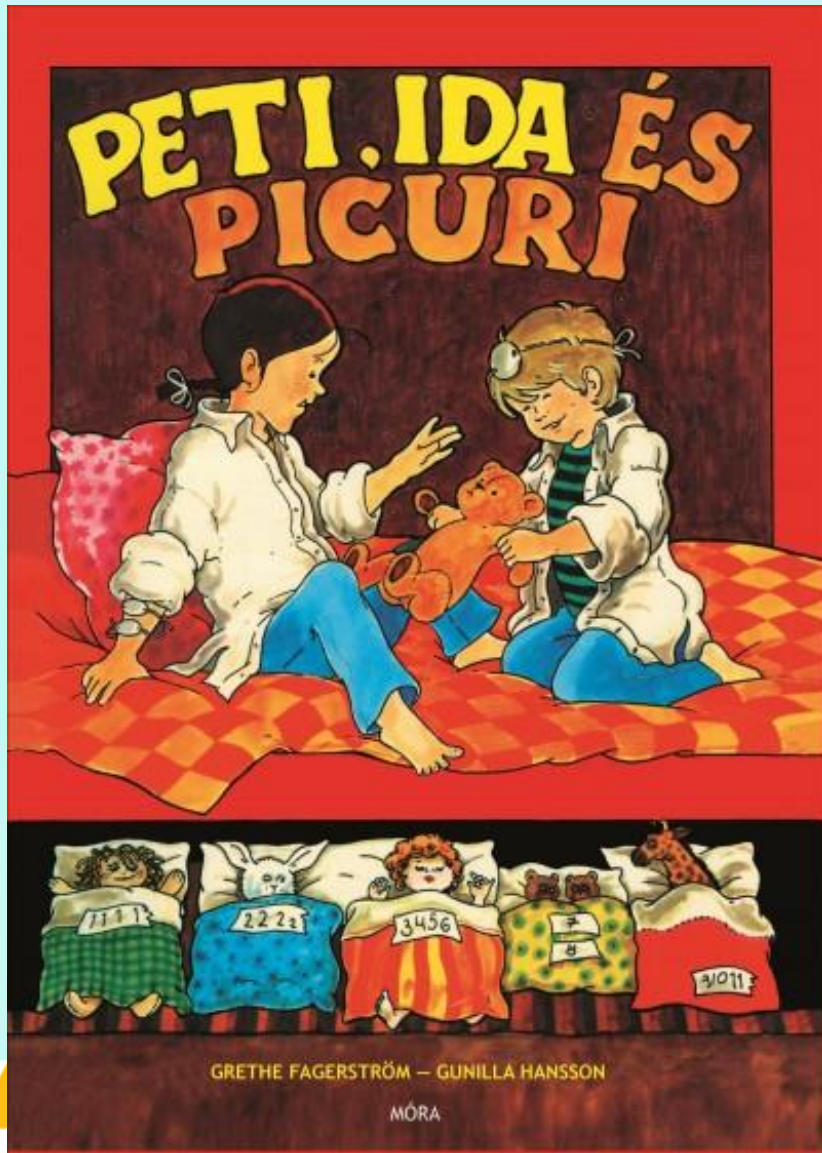

Megalapozott ismeretek a fejlődő és sokféle testről

Egyre bővülő ismeretek a szaporodásról, születésről

Grethe Fagerström és
Gunilla Hansson (1994):
Peti, Ida és Picuri. Móra
Könyvkiadó,
Budapest.

Szabályok a testi integritásról, határokról

- A különbség a megfelelő (kellemes, örömteli) és a nem megfelelő (kellemetlen, zavaró, fájdalmat okozó) érintések között
- A tested hozzád tartozik, te határozod meg, mások mit tehetnek veled!
- Mindenkinek joga van nemet mondani a nemkívánatos érintésre, még ha felnőttektől származik is!
- Jogod van nemet mondani, ha olyan dolgot kérnek tőled, ami nem helyes (pl. megfogni valakinek a nemi szervét, vagy titokban tartani valamit, amit veled tesznek)
- Vannak jó és rossz titkok – pl. a születési ajándékot titokban tartani jó, de valamit örökre titokban tartani, még a szüleid előtt is, nem jó.
- Kihez fordulhatsz, ha valaki valami helytelenül tesz, vagy kér tőled
- A három lépéses modell alkalmazása (mondj nemet, menj el, beszélj valakivel, akiben megbízol)

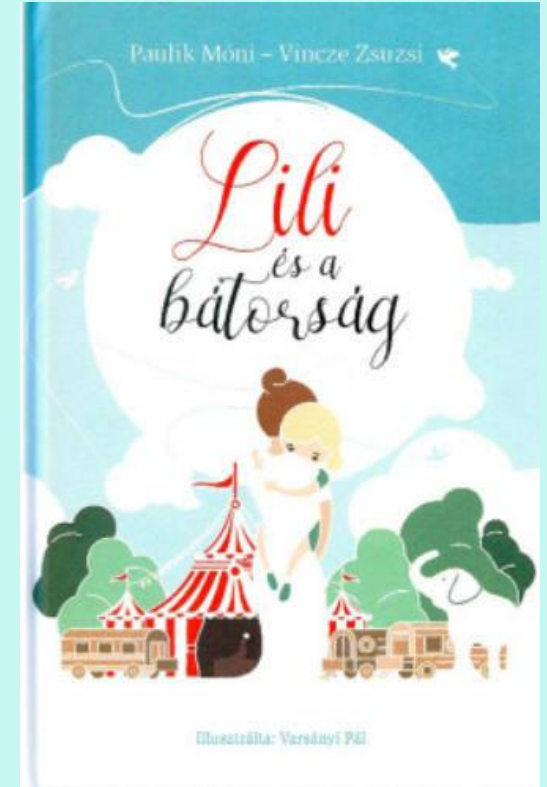
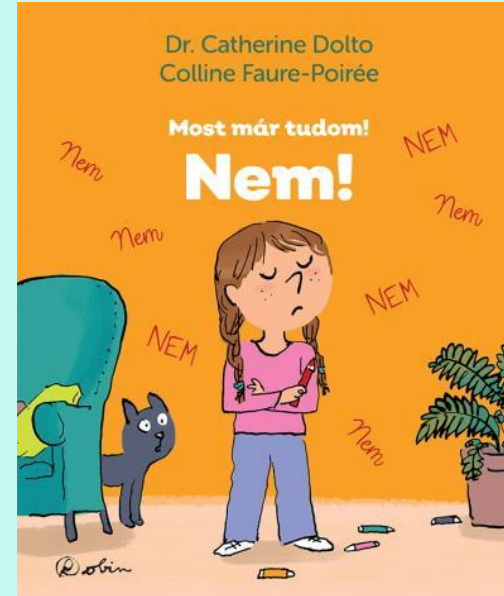
A bugyiszabály

<http://www.csagyi.hu/hirek/item/1023-a-fehernemu-szabaly-tanitsuk-meg-a-gyerekeknek-hogyan-vedhetik-meg-magukat-a-szexuális-visszaélésektől>

https://hintalovon.hu/termek/bugyiszabaly_konyv/

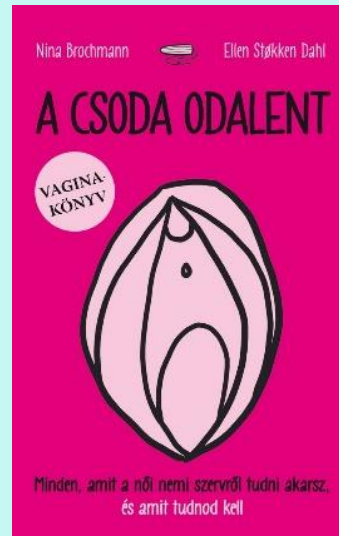
Mi a szexuális bántalmazás, abúzus?

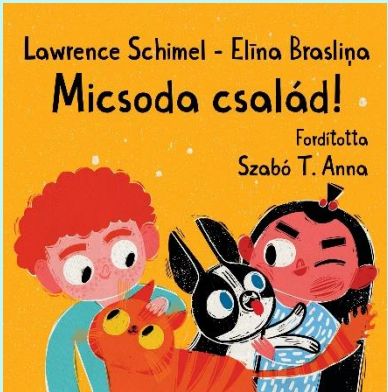

Mi kell a boldog párcapcsolathoz?

- Saját magunk és egymás tisztelete
- A testi örömek felefedezése – először egyedül!
- Bármikor, bármire nemet mondhatasz!
- Biztonságos szex
- Mi a normális? A szokásostól eltérő normalitás

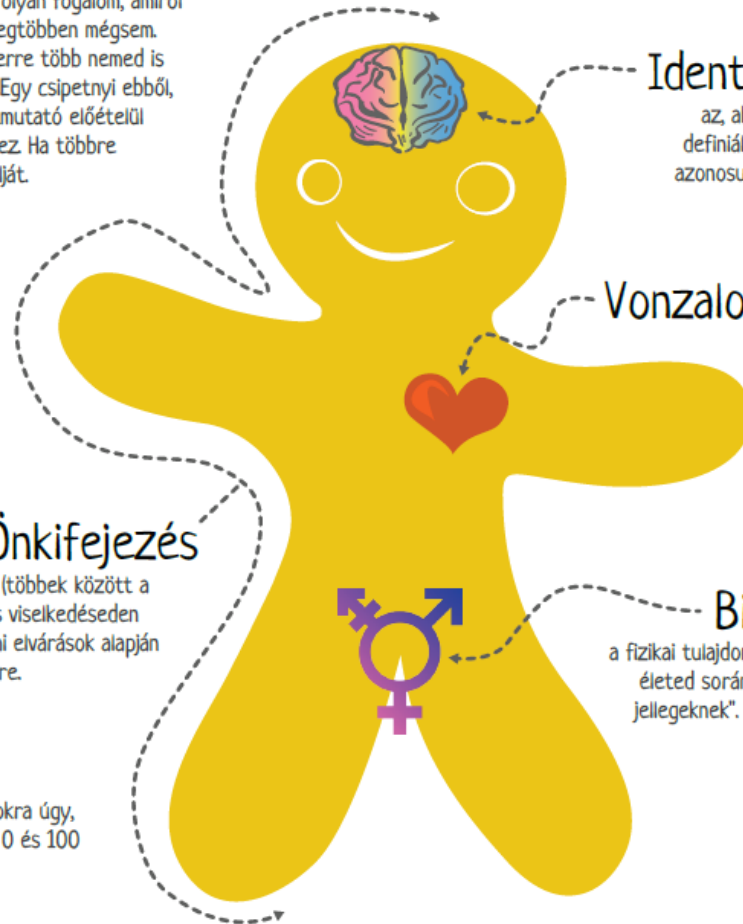
Önmagam és mások elfogadása – önzonos nemiség, sokszínűség

A genderkalács-ember

by it's pronounced **METRO**sexual.com

A társadalmi nem, más néven gender, olyan fogalom, amiről mindenki azt hiszi, hogy érti – de a legtöbben mégsem. Több, mint két nem van. Lehet egyszerre több nemed is – nem csak egyet szabad választani. Egy csipetnyi ebből, egy kis darab abból. Ez a finom kis útmutató előételül szolgál a nemek mélyebb megértéséhez. Ha többre éhez, miután elolvastad, elérte a célját.

Identitás

az, ahogy te, saját magad, megéled és definiárod a nemedet, az alapján, mennyire azonosulsz (vagy nem azonosulsz) az általa ismert nemekkel.

Vonzalom

azt jelenti, ahogy vonzódasz (vagy nem vonzódasz) más emberekhez, szexuálisan, romantikusan és/vagy más módokon (gyakran nemek szerint kategorizálva)

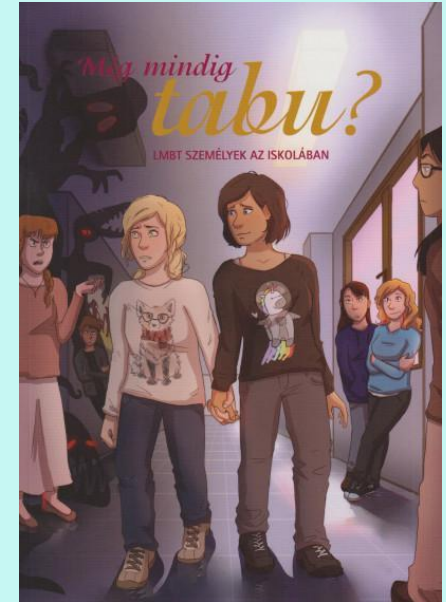
Önkifejezés

az, ahogy kifejezed a nemedet (többek között a tetteiden, ruházódásodon és viselkedéseden keresztül), és ahogy a társadalmi elvárások alapján tekintenek ezekre.

Biológiai nem

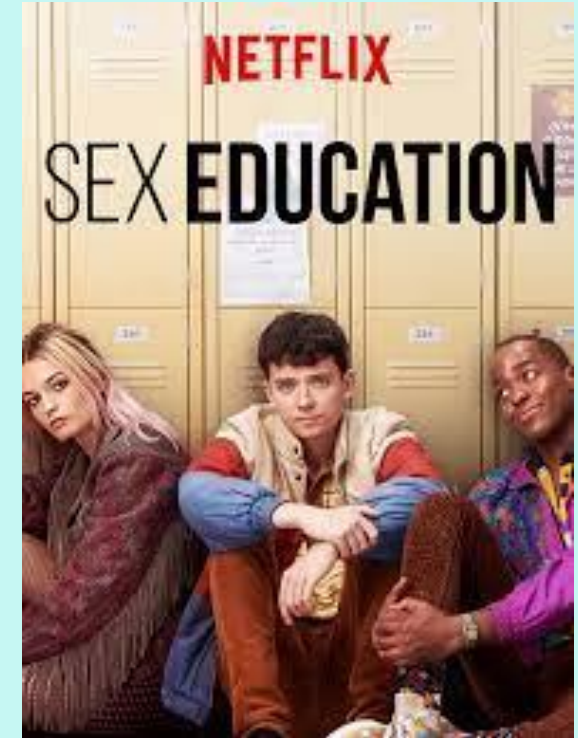
a fizikai tulajdonságok, melyekkel születesz, vagy melyek életed során kifejlődnek – ezeket mondják "nemi jellegeknek". Illetve a születéskor meghatározott nemed.

Gondolhatunk ezekre a tulajdonságokra úgy, mint skálákra, melyeken a legtöbben 0 és 100 között látják magukat.

A nemi nevelés módszerei

- Példamutatás – tiszteletről, hitelességről, elfogadásról, önazonosságról
- Természetes instrukciós módszer – a helyzetekből adódó nevelési lehetőségek kihasználása
- Mesék használata – kisebbekkel megbeszélés nélkül, nagyobbakkal tervezetten
- Személyes, páros vagy csoportos beszélgetések – tervezetten vagy a problémákra reagálva
- Szerepjátékok, filmek használata (pl. Szexedukáció c. sorozat egy-egy részletéből indulóan)
- Kutatómunka, projektek, prezentációk egymásnak
- **CSAK NE FRONTÁLIS ELŐADÁST!**

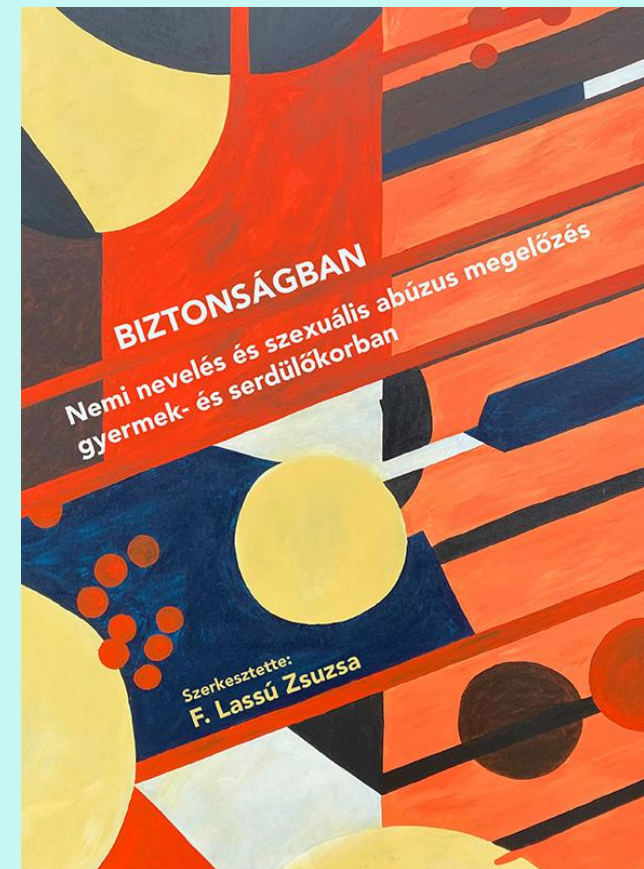

A nemi nevelés kihívásai

- A gyerekek részéről
  - Alsó tagozaton
  - Felső tagozaton
  - Gimnáziumban
- Szülők részéről
- Pedagógusok részéről

Ajánlott könyvek nektek:

További ajánlott könyvek

Ajánlott könyvek kicsiknek:

- Marie-Claude Monchaux: A sehány éves kislány. Móra Kiadó (több kiadás).
- Finy Petra (2009): A tesó-ügy. Pagony, Budapest.
- Szabó Attila (2012): Pocakmese. Kolibri, Budapest.
- José R. Díaz Morfa, Caterina Marassi Candia, Pilar Migallón Lopezosa, Mercedes Palop Botella (2014): Első könyvem a nemiségről - A legkényesebb kérdések és válaszaik. Tündér Könyvkiadó.

Nagyobb óvodásoknak és kisiskolásoknak:

- Liane Schneider - Annette Steinhauer: Bori mindent tud a testről - Barátnőm, Bori, Manó könyvek, 2018.
- Aina Bestard: Mit rejt az emberi test? HVG Könyvek, 2021.
- Brigitte Labbé és Michel Puech (2015): Fiúk és lányok. Bencés Kiadó.
- Anna Herzog (2015): Anya hasában. Manó Könyvek, Budapest.
- Grethe Fagerström és Gunilla Hansson (1994): Peti, Ida és Picuri. Móra Könyvkiadó, Budapest.
- Dr. Catherine Dolto - Colline Faure-Poirée (2021): Tartsd tiszteletben a testem! - Most már tudom! Studium Plusz Kiadó, Budapest.
- Anna Fiske (2021): Hogyan lesz a kisbaba? Móra Kiadó, Budapest.

Ajánlott könyvek (kis)kamaszoknak:

- Nina Brochmann, Ellen Stokken Dahl (2019): A csoda odalent. Minden, amit a női nemi szervről tudni akarsz, és amit tudnod kell. Cser Kiadó, Budapest.
- Anna Fiske (2021): Ilyenek vagyunk hátulról - Könyv a testről. Móra Kiadó, Budapest.
- Inti Chavez Perez (2019): Respekt - szexkönyv fiúknak. Corvina Kiadó, Budapest.
- Hoppál Bori (2014): Az én testem - Tinilányok kérdései, Hoppál Bori válaszai. Corvina Kiadó.
- James Dawson (2016): Fiú vagyok. Tilos az Á Könyvek.
- Nick Fisher (2017): BUMM a gatyában - Kényes kérdésekről kamasz fiúknak. Manó Könyvek.

Szülőknek:

- Raisa Cacciatore és Erja Korteniemi-Poikela: Szerelem, öröm, bátorság - A szexuális nevelés kézikönyve, Scolar Kiadó, 2020

Hasznos online oldalak

- <https://szexualisneveles.hu>
- <https://facebook.com/szexed>
- <https://yelon.hu>
- Hintalovon Gyermekjogi Alapítvány: · <https://hintalovon.hu>
- Kékvonal Gyermekkrízis Alapítvány: · <https://kek-vonal.hu>
- Internet Hotline jogsegélyszolgálat: · <https://nmhh.hu/internethotline>

Köszönöm a figyelmet!
Kérdések?

